

KIBRIS'IN JEOPOLİTİK ÖNEMİ

Geopolitical Significance of Cyprus

Yrd. Doç. Dr. Zeki KODAY*

ÖZET

Doğu Akdeniz'in en büyük adası olan Kıbrıs, 9251 km²'lik bir alana sahiptir. Adanın en yakın komşusu olan Türkiye 70 km'lik bir mesafede bulunmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da ada birçok bakımdan Anadolu'yla birlikte düşünülmüş ve Anadolu kültürünün etkisinde gelişmiştir.

Kıbrıs, eski dünya kara kütleleri olarak bilinen Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının ortasında bulunmaktadır. Böylece bu kıtalar arasındaki deniz ve havayolu ulaşımında önemli bir liman bir üs görevi yapmaktadır. Ada bu kıtaların kavşak noktasında yer aldığından, bu kıtaları fizikî bakımdan olduğu kadar, sosyo-kültürel ve ekonomik bakımdan da birleştirici bir fonksiyona sahiptir.

Kıbrıs, jeostratejik bakımdan bütün Ortadoğu'yu denetleyen bir coğrafi konumda bulunmaktadır. Bu nedenle de yaklaşık 300000 kadar Türk nüfusunun yaşadığı adanın güvenliği Türkiye'den ayrı düşünülemez.

ABSTRACT

The biggest island of the East mediteranean sea, Cyprus, has a land of 9251km² The nearest neighbour of it is Turkey in a distant of 70 km. Because of this the island was considered together with Anatolia and it developed under the influence of Anadolian culture.

Cyprus is ocated in the middle of the old continents Asia, Europe and Africa, So it has an important role as harbour and base in the air and water transportation. Because the island is in the junction point of these continents, it has also a connecting function from the sosyo-cultural economic and physical aspects.

Cyprus is controlling the whole middle-east from the geostrategic view. It is becuse of the approximate 300000 Turkish population that the Island can't be considered without Turkey.

*Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Erzurum.

Giriş

Jeopolitik önemi açısından incelemeye çalıştığımız Kıbrıs Adasının bu öneme geçmeden önce jeopolitik kelimesinin anlamına baktığımızda; Türk Dil Kurumunun sözlüğünde; 1- "coğrafya, ekonomi, nüfus ve benzerinin bir devletin politikası üzerindeki etkisi, 2- Bir devlette bir bölgede uygulanan politikayla o yerin coğrafyası arasındaki ilişki, 3- Bir devletin saldırgan nitelikteki genişlemesini ekonomik ve siyasi coğrafya açısından haklı kılmaya yönelik siyasi öğretisi" şeklinde tanımlanmıştır.¹

Doğu Akdeniz'in en büyük adası olan Kıbrıs, 34°33'-35°-41' kuzey enlemleri ile 32° 20'-34°35' doğu boylamları arasında yer almaktadır². Adalar hep tarih boyunca en yakınındaki ana karanın etkisinde kalmışlardır. Kıbrıs Adası'nın en yakınında bulunan kara kütlesini Anadolu Yarımadası oluşturmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da Kıbrıs Adası birçok bakımdan Anadolu kültürü ile yoğrulmuş, Anadolu ile birlikte düşünülmüş ve adaya ilk yerleşenlerin de muhtemelen Anadolu'dan gidenlerin oluşturduğu belirtilmektedir. Gerçekten de adadaki ilk yerleşmeyi oluşturan Khirokita köyü yakınlarındaki arkeolojik kazılarda çıkan obsidyen ve diğer işlenmiş eşyaların Anadolu'dan getirildiği belirtilmektedir³.

Kıbrıs'ın bulunduğu coğrafya, çok dikkatli incelendiği takdirde Kıbrıs'ın önemi daha iyi anlaşılacak, adada huzur ve barışın sağlanması için alınacak kararlara da yardımcı olacaktır.

Adanın Jeopolitik Öneminde Etkili Olan Coğrafi Unsurlar

Bir yerin jeopolitik önemi üzerinde hem fiziki hem de beşerî ve ekonomik olayların büyük etkisi vardır. Bu nedenle coğrafya iiminin özüne bağlı kalınarak adanın jeopolitik önemi açıklanmaya çalışılacaktır. Ancak, coğrafi bütünlüğün sağlanması için öncelikle fizikî coğrafya faktörleri değerlendirilecektir.

1. Fizikî Coğrafya Faktörleri

Kıbrıs Adası, matematik konumu itibarıyla yukarıda da belirtildiği gibi 34°-35° kuzey enlemleriyle, 32°-34° doğu boylamları arasında yer almaktadır. Coğrafi konumunun en büyük önemi doğal olarak bir sahanın iklimi üzerinde kendisini göstermektedir. Kıbrıs, coğrafi konumu itibarıyla, tipik Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü bir adadır. Dolayısıyla bu iklim, insan yaşaması yanında bir çok bitkinin yetişmesi ve ziraatinin yapılmasına da elverişlidir.

Günümüz dünyasında en yaygın olan bir düşünceye göre, milletlerin yaşama ve gelişmesine en müsait iklim, orta iklim kuşağı olarak gösterilen alanlar belirtilmektedir. Fakat eskiden beri büyük Devletler ve ilk büyük medeniyetler

1- Türkçe Sözlük, 1988, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurum. Türk Dil Kurumu Yay. No: 549, Ankara.

2- Darkot, B., İslâm Ansiklopedisi Kıbrıs Maddesi.

3- Tarkan, T., 1975, KIBRIS (Genel Çizgileriyle). Atatürk Üniv. Yay. No: 417, Edebiyat Fak. Yay. No:77, Ders Kitapları Serisi No: 4, s.43.,Ankara.

orta iklim kuşağının güneyinde subtropikal iklimde yer alıyordu. Bugün de Akdeniz ikliminin görüldüğü yerler insanları cezbetmektedir. Fakat, orta iklim kuşağının kalabalık olması, kışları sert geçen iklime intibak edecek medeniyet seviyesine erişilmesidir⁴.

Kıbrıs, eski dünya kara kütleleri olarak bilinen Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının ortasında bulunmaktadır. Böylece bu kıtalar arasındaki deniz ve havayolu ulaşımında önemli bir liman, bir üs görevi yapmaktadır. Ada, bu kıtaların kavşak noktasında yer aldığından, bu kıtaları fizikî bakımdan olduğu kadar sosyo-kültürel ve ekonomik bakımdan da birleştirici bir fonksiyona sahiptir. Genel olarak her devlet ilişkilerini öncelikle en yakınında bulunan ülkelerle kurmaktadır. Dolayısıyla ülkeler ilişkilerini en yakınından en uzağına doğru geliştirmektedirler. Buna göre Kıbrıs Adasının bazı ülkelere olan uzaklığına baktığımızda; Türkiye'ye 70 km., Suriye'ye 110 km. Mısır'a 370 km. Yunanistan'a (Girit Adası) 550 km uzaklıkta bulunduğu görülmektedir (Harita 1). Buna göre Kıbrıs hangi milletin elinde bulunursa bulunsun Türkiye'den ayrı düşünülemez.

Kıbrıs, toplam alanı 9251 km² büyüklüğünde bir adadır. Coğrafi olarak bir yere ada denilebilmesi için, bu kara parçasının topraklarının %100'ünün sularla çevrilmiş olması gerekir. Dolayısıyla ada devletlerinde sınırların tamamını deniz sınırları oluşturur. Fakat bu durum İngiltere, Japonya, Yeni Zelanda gibi ülkeler için doğrudur.

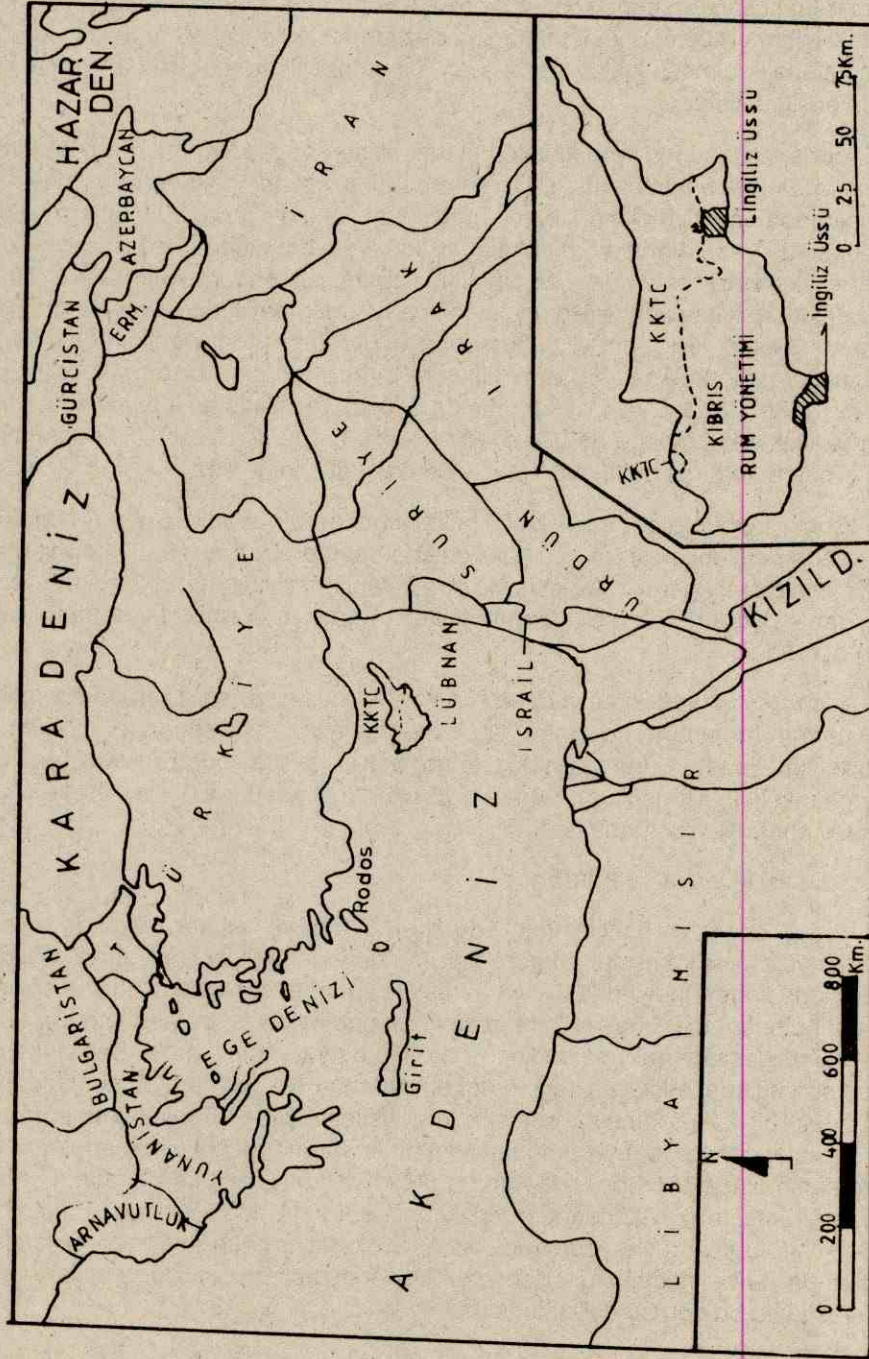
Ancak, bir adada iki veya daha fazla devlet bulunuyorsa o zaman devletlerin sınırlarının tamamı deniz sınırından ibaret olmayıp, kara sınırları da bulunmaktadır. Dünyada bu duruma en güzel örneği, Kıbrıs Adasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Kıbrıs Rum Yönetimi, Büyük Antil adalarında ise Haiti ile Dominik Cumhuriyeti oluşturmaktadır.

2. Beşerî Coğrafya Faktörleri

Beşerî coğrafya özelliklerinde de Kıbrıs Adasının kültür bölgelerine göre mevkîî ve siyasî komşularına göre durumu değerlendirilecektir. Kıbrıs, Anadolu Yarımadasının güneyinde 9251 km² büyüklüğünde bir adadır. Adalar en yakınında bulunan ana karaya birçok bakımdan bağımlıdır ve bu ana karanın kültürel etki bölgesinde gelişmektedirler. Anadolu bir yandan Doğu ile Batı dünyaları arasında kültürel etkileşim sağlarken, bir yandan da değişik kültür ve uygarlıkların adetâ bir kültür karışımı potası rolünü üstlenmiştir⁵. Farklı kültürlerin ortasında kalan bir yer, bünyesinde farklı kültürleri barındıracağı için, zengin bir kültüre sahip olacaktır. Kıbrıs 'da Avrupa, Asya ve Afrika ana karalarının arasında bu farklı kıtaların kültürlerinden etkilenmiştir. Fakat doğal olarak Kıbrıs, daha çok Anadolu kültürüyle yoğrulmuş ve Anadolu kültürünün etkisinde gelişmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, adadaki ilk yerleşmelerde yapılan kazılardan çıkan eşya da bu görüşü doğrulamaktadır.

4- Göney, S., 1993, Siyasi Coğrafya, Cilt II, s. 57, İstanbul.

5- Doğanay, H., 1994, Türkiye Beşerî Coğrafyası, Gazi Büro Kitapevi, s.78, Ankara.

Harita 1- Kıbrıs'ın coğrafi konumu.
Map 1- The geographical location of Cyprus.

Siyasî komşuları bakımından Kıbrıs Adasını değerlendirdiğimizde, en yakınında Türkiye (70 km) bulunmaktadır. Adada yaklaşık bir milyon nüfusun yaşadığını ve bununda 300 bin kadarının* Türk nüfusundan oluştuğunu dikkate alırsak, adanın siyasi durumunda Türkiye'nin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Fizikî ve Beşerî Coğrafya'nın sağlamış olduğu bu büyük avantajlardan dolayı 16 Ağustos 1960'da kurulan (21 Aralık 1963'e kadar sürdü) Kıbrıs Cumhuriyetinin ve adadaki toplumların geleceği hakkında Türkiye'ye garantörlük hakkı tanınmıştır.

15 Temmuz 1974'te Yunanistan adadaki dinî lider Makarios yönetimine darbe yapıp adayı Yunanistan'a ilhak ettiğini ilân etmiştir. Bunun üzerine Yunanistan'a bağlanmayı istemeyen Rum ve Yunanlılar kendi aralarında çatışmaya başlamışlardır. Bu olaylardan 5 gün sonra, 20 Temmuz 1974'te Türkiye 1960 Kıbrıs Anayasası'ndan doğan garantörlük hakkını kullanarak adanın Yunanistan'a ilhalkını önlemiştir. Böylece Yunanistan tarihte hiçbir zaman adanın yönetimini eline geçirememiştir.

Alagöz'ün de belirttiği gibi⁶, Kıbrıs'da kültür eserleri kalıntısı yönünden en zayıf durumda olan Yunanlılardır. 1974 öncesine kadar Kıbrıs Anadolu'nun, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki Arap kültürü ile her yıl batı dünyasından adayı ziyarete gelen yüzbinlerce turistle özdeşleşen bir yaşam tarzına, kendine has orijin bir kültüre sahip olmuştur. Ancak, 1974'teki Barış Hârekatiyle adanın kuzeyi Anadolu kültürünün, güneyi ise Yunan kültürünün etkisi altına girmiştir.

Türkiye'den sonra Kıbrıs'a en yakın ülke Suriye (110 km) ve Mısır'dır (370 km). Bu ülkelerin yakın bir tarihte Kıbrıs adasıyla hiç ilgileri olmamıştır. Fakat biraz daha geriye baktığımızda Doğu Akdeniz sahillerinde yaşayan Fenikelilerin Kıbrıs'ta ticaretle uğraştıkları görülmektedir⁷. Mısır'ın da Kıbrıs'la ticaret yaptığı ve adadaki gür ormanlardan elde edilen kerestenin bu ülkeye pazarlandığı belirtilmektedir⁸. Yunanistan ise Kıbrıs Adası'nın en uzak komşusu olup denizci millet olması münasebetiyle Kıbrıs'la zaman zaman ticarî ilişkiler kurmadan öteye gidememiştir. Doğu Roma (Bizans) egemenliği (395-1191) zamanında ilk Ortodoks kilisesi kurularak Hıristiyanlığın yayılmasına çalışıldı. Yine bu dönemde adada resmî dil olarak Rumca'nın kabul edilmesiyle Kıbrıs'da bulunan melez halkı aynı din ve aynı dil topluluğu içine almaya çalışmıştır. Bunun sonucunda

* Kuzey Kıbrıs'da 1974'den 1996'ya kadar 7 defa (1976, 1980, 1981, 1985, 1990, 1993 ve 1996'da) genel nüfus sayımı yapılmıştır. Yapılan sayımlarda nüfusun miktarları 150000-180000 arasında açıklanmıştır. Belirtilen bu nüfus KKTC vatandaşı olan nüfustur. Oysa Türkiye'den gelip gerek izin alarak, gerekse izin almadan çalışan veya yıllardır burada yaşayan halen KKTC vatandaşı olamamış 100-120 bin civarındaki nüfus, toplam nüfusa dahil edilmemektedir. Bu nüfus eksik yayınlanan toplam nüfusa dahil edilirse Kıbrıs'da yaşayan Türk nüfus 300 bin civarında olduğu kesinlik kazancaktır.

6- Alagöz, C.A., 1971, "Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Hıyeti Tebliğleri". Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayın No: 36, Seri I, Sayı: A2, Ayrıbasım, s. 16, Ankara.

7- Sevay, H., 1995, "Batırılmayan Ada Kıbrıs". Kıbrıs Mektubu Dergisi, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını, Cilt: 8, Sa:5, s. 15-19, Ankara.

8- Darkot, B., İslâm Ansiklopedisi Kıbrıs Maddesi.

aslen Yunanlılarla ilgisi olmayan Rumlar kendilerini Yunanlı saymaya başladılar. Gerçekte Kıbrıs'daki halkın büyük bir kısmı Anadolu, Mezopotamya ve Suriye kökenlidir⁹. Doğu Roma egemenliği zamanında da Kıbrıs Anadolu'dan ayrı düşünülmemiş, Doğu Roma'nın 15 vilayetinden biri olan Antakya vilayetine bağlanmış ve buradan gönderilen memurlar tarafından idare edilmiştir.

Kıbrıs'ın hem coğrafi konumuna, hem de siyasi konumuna baktığımızda Ortadoğunun güvenliğini denetleyen önemli bir üs görevi yaptığı görülmektedir. Gerçekten de Kıbrıs'dan en uzaktaki Ortadoğu ülkesine dahi uçakla olan mesafe artık dakikalarla ölçülmektedir. Böylece dünyanın en önemli petrol yataklarının bulunduğu Ortadoğu'da söz sahibi olmasında Kıbrıs'ın önemi daha da artmaktadır. Yine Uzakdoğu ülkeleriyle Avrupa arasındaki en kısa deniz yolunu oluşturan Süveyş Kanalı'nın kontrolü açısından da Kıbrıs'ın önemi büyüktür. Aynı durum havayolu ulaşımı için de söz konusudur. Avrupa'dan Uzakdoğu'ya giden uçaklar için iyi bir dinlenme yeridir. Fakat 1974'ten bu yana hava sahası hava trafiğine kapalı tutulduğundan, bu imkânlardan yeteri kadar faydalanılmamaktadır.

Türkiye'nin güvenliği için Kıbrıs'ın önemi çok daha fazladır. Çünkü Türkiye'nin kontrolündeki bir Kıbrıs, ülkemizin güneyden güvenliğini sağlayan ileri bir karakol görevi görmektedir. Bir devlet sadece elinde tuttuğu toprakla değil çevresindeki sahayla birlikte düşünülmelidir. Böyle bir durumda Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hava ve deniz sınırları birleştiğinde çok daha geniş bir coğrafi alan Türkiye'nin güvenlik kuşağı sınırları içinde kalmaktadır. Ekonomik bakımdan Kıbrıs'ın fazla bir önemi yoktur. Şiddetli kuraklığın yaşandığı adada ziraat sınırlı olarak yapılmakta, önemli zengin yeraltı kaynakları bulunmamaktadır. Ancak, jeostratejik açıdan bütün Ortadoğu'nun anahtarı durumundadır. Kıbrıs'ın idaresi başka ülkelerin eline geçtiği takdirde, Türkiye'nin güvenliğini tehdit edeceği kaçınılmazdır. Nitekim adaların kıta sahanlığı ile ilgili dünyadaki haksız uygulamaları *Erinç* çok güzel ifade etmiştir¹⁰. Bu çalışmada 1958 Cenevre anlaşmasına göre adaların da şelf sahasından yararlanacağı belirtilmiştir. Ancak, burada adaların büyüklükleri hakkında bir sınırlama getirilmemiştir. Bu durumda birkaç metre karelik kaya parçası da bir adadır, 2 milyon km² den fazla alan kaplayan Grönland'da (2130000 km²) bir adadır. Bu haksız uygulamayı en çok Yunanlılar uygulamak istemişler ve Ege Denizi'ndeki irili ufaklı bütün adalara, kaya bloklarına kıta sahanlığı istemeye kalkışmışlardır. Eskiden devletlerin hükümlerlik sahaları denildiğinde, sadece milli sınırları içerisinde kalan toprak parçası anlaşılıyordu. Ancak bugün, toprak altı toprak üstü ile denizlerde de devletler belirli alanlara kadar kendi hükümlerlik sahaları içinde görmektedirler¹¹. Bu hükümlerlik sahaları dahilinde kendilerinin aleyhlerine gelişmekte olan olaylarda milli menfaatleri koruma adı altında müdahale etmekte-

9- Sevay, H., 1995, "Batırılmayan Ada Kıbrıs" Kıbrıs Mektubu Dergisi, Kıbrıs Kültür Derneği Yayını, Cilt: 8, Sa: 5, s. 15-19, Ankara.

10- Erinç, S., 1977, "Ege Denizaltı Kaynaklarından Yararlanma Konusundaki Siyasal Soruna Jeomorfolojik Yaklaşım" İstanbul Üniv. Coğr. Enst. Der. Sa: 22, s. 1-18, İstanbul.

11- Göney, S., 1993, Siyasi Coğrafya Cilt II, s. 88, İstanbul.

dirler. Gerçekten denizlerin de ulaşım, balıkçılık ve yeraltı zenginlikleri bakımından büyük öneme sahip olduğu unutulmamalıdır. Nitekim, İngiltere 1960'lara kadar ihtiyacı olan petrolün tamamına yakını ithalat yoluyla karşılarken, 1985 yılında 100 milyon tondan fazla ham petrol üreten bir ülke haline gelmiştir¹². İngiltere üretmiş olduğu petrolün tamamına yakını Kuzey Denizi'ndeki petrol yataklarından elde etmektedir. Yine Basra Körfezi'nde ve Hazar Denizi'ndeki zengin petrol yataklarının varlığı dikkate alınır, ülkelerin en az karalar üzerindeki kadar, denizlerde de menfaatlerini koruma ve sınırlarını geniş tutma gayreti içerisinde olacakları aşikârdır. Bütün bu nedenlerden dolayı, Kıbrıs'ın Ortadoğu petrolerine yakın olduğu dikkate alınır, sadece kara parçası olarak değil, denizleriyle birlikte düşünülürse jeopolitik ve jeostratejik önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Devletlerin hükümrânlık sahaslarının toplu veya uzunlamasına bulunması da siyasi coğrafyada büyük mana ifade etmektedir¹³. Bunlardan dairevi şekle sahip olan devletler, hükümrânlık sahasını korumada uzunlamasına sahip olan devletlere göre daha avantajlı durumdadır. Ancak, ada devletlerinin harita üzerinde toplu olması kendileri için bir avantaj sağlamaktadır. Fakat ada devletleri her ne kadar buldukları konum itibarıyla tecrid edilmiş olmalarına rağmen kaderleriyle daima karaya bağlıdırlar. Yine Gönay'in belirttiği gibi¹⁴, kıtaya hâkim olan devletin bir süre sonra ada üzerinde hak iddia edeceği tabiidir. Bunun doğal sonucu olarak İngiltere, Avrupa'da bir devletin hakimiyet kurmasından daima endişe duymuştur. Yine İngiltere'nin yakın tarihinde kendisini her türlü tehlikenin dışında tutan bir ada devleti olması değil, güçlü donanmaya sahip olması karakterize etmiştir. Bütün bunları Kıbrıs'a uyguladığımızda Kıbrıs da her bakımdan Anadolu'ya bağımlıdır. Ancak, bazı devletler bu coğrafi gerçeklerin aksine adeta Türkiye'nin aleyhine olacak her gelişmeyi desteklemişlerdir. Fakat siyasî arenada Türkiye'nin aleyhine olan çalışmaları coğrafi gerçekler Türkiye'nin lehine çevirmektedir.

Gönay, siyasî coğrafya bakımından adanın şu üç önemini vurgulamaktadır¹⁵. Bunlardan birincisi adanın kendine yeterliliği, ikincisi yakınındaki kıta ile siyasî ve iktisadî ilişkileri, üçüncüsü ise önemli deniz yolları üzerinde uğrak ve durak mevki vazifesi görmesidir. Bu özellikler Kıbrıs Adasının durumunu ne kadar güzel tarif etmektedir. Kıbrıs, tamamen kendine yeterli olmayıp, tarih boyunca ihtiyaçlarının çoğunu Anadolu'dan karşılamıştır. Kıbrıs'ın siyasî ve iktisadî ilişkileri tarih boyunca Anadolu'yla birlikte düşünülmüştür. Ancak, 1974'te adanın kuzeyinde Türklerin, güneyinde Rumların yaşadığı iki bölgeye ayrıldıktan sonra ilişkilerde de değişiklikler olmuştur. Buna göre Kuzey Kıbrıs'da yaşayan Türkler bütün ilişkilerini Türkiye ile kurarken, Rumlar ilişkilerini öncelikle Yunanistan'la kurmaya başlamışlardır.

12- Doğanay, H., 1991, Enerji Kaynakları. Atatürk Üniv. Yay. No: 707, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No:18, s. 126, Erzurum.

13- Gönay, S., 1993, Siyasî Coğrafya. Cilt: II, s. 98-99. İstanbul.

14- Gönay, S., 1993, Siyasî Coğrafya. Cilt: II, s. 121. İstanbul.

15- Gönay, S., 1993, Siyasî Coğrafya. Cilt: II, s. 121. İstanbul.

Türk ve Rumların ortaklığında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti (1960) yönetimi zamanında adanın su ihtiyacının en kolay Türkiye'den sağlanabileceği düşünülmüştür. Fakat Rum lideri Makarios ada ekonomik bakımdan Türkiye'ye bağımlı hale gelir endişesiyle bu plândan vazgeçmiştir. Böylece coğrafyanın sunduğu imkânları, siyasi hırslarına engel olamayarak halkını susuz bırakma pahasına da mal olsa reddetmişlerdir.

Kıbrıs adası ulaşım faaliyeti bakımından ise, Uzakdoğu ülkeleri ile Avrupa arasındaki en kısa deniz ulaşımının yapıldığı Süveyş Kanalı'nın karşısında bulunmaktadır. Böylece uzun seferlere çıkan gemiler için iyi bir duraklama yeridir.

Türkiye İçin Kıbrıs'ın Jeopolitik Önemi

Türkiye, coğrafi konum itibarıyla 26°-45° doğu boylamları ile, 36°-42° kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Kıbrıs ise daha önceden belirtildiği gibi 32°-34° doğu boylamları ile 34°-35° kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Böyle bir durumda Kıbrıs, Türkiye'nin 1 enlem derecesi güneyinde olup, ülkemiz üzerinde bulunan 32° -34° doğu boylamlarını paylaşmaktadır. Fiziki coğrafya bakımından ise Kıbrıs Alagöz'ün de belirttiği gibi¹⁶. Ülkemizdeki Toros Dağlarının, Dış Toroslar olarak bilinen bir halkasıdır.

Kıbrıs, Türkiye'nin güneyinde jeostratejik bakımdan Anadolu'nun güvenliğini sağlayan ileri bir karakol görevi görmektedir. Ülkemizin Mersin ve İskenderun limanlarının güvenliğini sağlamanın yanında, Kerkük-Yumurtalık boru hattıyla ihraç edilecek petrolü taşıyan tankerlerin güvenliği için de büyük öneme sahiptir. Böylece Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle ekonomik ve askeri işbirliğine giderek Doğu Akdeniz'deki hükümrânlık sahasını coğrafyanın sağladığı imkânlarla perçinleyecektir.

Türkiye'nin bütün komşularıyla ilişkileri hassas dengeler üzerinde olmasına rağmen, yine de Ortadoğu'daki ateş çemberinin içerisinde huzur ve güveninin sürdüğü büyük bir devlettir. Fakat ülkemizin en güvenli bölgesini, güneyde Akdeniz'e açılan bölgesi oluşturmaktadır. Bunun da sebebi, Kıbrısın güvenliğinin Türkiye ile birlikte düşünülmesinin sağladığı avantajlardandır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi adalar her ne kadar denizlerle çevrilmiş ayrı birer kara parçalarıysalar da kaderleriyle yakınındaki ana kara parçasına bağımlıdırlar. Böylece Türkiye'nin kontrolünde olmayan bir Kıbrıs adasında huzuru ve gelişmeyi beklemek imkansızdır. Coğrafya, Kıbrıs'ın Türkiye ile ilişki kurmasını zorunlu kılmaktadır. Buna en güzel örneği Meis adası oluşturmaktadır. Antalya iline bağlı Kaş kasabasının karşısındaki bu ada (yaklaşık 2,5 km) Yunanistan'a bağlı olduğu halde yiyeceğinin bir kısmını, hatta suyunu dahi Anadolu'dan temin etmektedir. Dolayısıyla Alagöz'ün de belirttiği gibi¹⁷ coğrafi yönden Anadolu'ya ve Türkiye'ye ait olan Kıbrıs'ın asıl ve gerçek sahibi olan Türkiye'ye iadesine engel

16- Alagöz, C.A., 1959. "Coğrafya Gözü İle Kıbrıs" Türk Coğr.Der.Yıl. XIV-XV. Sa: 18-19'dan Ayrı Baskı, s. 2, Ankara.

17- Alagöz, C.A., 1959, "Coğrafya Gözü İle Kıbrıs". Türk Coğr. Der. Yıl XIV-XV, Sa: 18-19'dan Ayrı Baskı, s.2, Ankara.

olunmamalıdır. Bunlar ilmin ve coğrafyanın zaruretidir. Coğrafya er geç daima hakkını geri almıştır. Çünkü tabiat kanunlarıyla muvazaa yapılamaz.

Sonuç

Doğu Akdeniz'de yer alan Kıbrıs adası, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kavşak noktasında yer almaktadır. Ada bulunduğu coğrafi ve siyasi konumu itibarıyla dünyanın stratejik önemi fazla olan bir mevkinin başında gelmektedir. Kıbrıs matematik ve özel konumu bakımından büyük üstünlüklere sahiptir. Fakat fiziki coğrafyanın sağlamış olduğu bu üstünlükler adanın çevresiyle birlikte düşünülmesi halinde daha büyük bir boyut kazanmaktadır. Siyasi ve ekonomik hakimiyette Ortadoğu'nun anahtarı durumundadır. Nitekim , İngiltere bu durumu iyi bildiğinden 1878'de adanın idaresini Osmanlı İmparatorluğundan geçici olarak aldıktan sonra çeşitli olayları bahane ederek adayı sahiplenmiştir. 1960'da İngilizler adadan çekilerek adanın asli sahibi Türkiye'ye verme yerine, adada yaşama şansı zayıf bir idarenin kurulacağı Türk ve Rumlardan oluşan bir yönetime Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında bağımsızlık vermiştir. Fakat ne gariptir ki ! İngiltere Kıbrıs'a bağımsızlık verdikten sonra adadan tamamen çekilmemiş, adada iki tane askeri üs buldurmanın yanında, adanın geleceğiyle ilgili kararda Türkiye ve Yunanistan'la birlikte garantör devlet statüsüne de sahiptir. Türk ve Rumların onayıyla bulunan bu üsler İngiltere'nin, İngiltere dışındaki en büyük askeri üssü olup, toplam 15000 asker buldurmaktadır. Bu durum Ortadoğudaki hakimiyette Kıbrıs'ın önemini ortaya koymaya yetmektedir. İngiltere, adadaki üslerinin varlığını sürdürmeyi Türk ve Rumların anlaşamamasında görmektedir. Çünkü Türk ve Rumların ortak onayı olmadığı taktirde İngilizler üsleri boşaltmak zorunda kalacaklardır. Oysa İngiltere Ortadoğu siyasetinde büyük rol oynamakta, elini bir türlü bu bölgeden çekmemektedir. Buradaki çıkarlarını korumak için de Kıbrıs'daki üslerini tehdit unsuru olarak kullanmaktadır.

Kıbrıs'da Türk ve Rumların iki ayrı bağımsız devlet şeklinde yaşamaları her iki taraf içinde iyi olacaktır. Fakat, bundan İngiltere ve Yunanistan zararlı çıkaracaklardır. Çünkü, İngiliz üslerinin varlığı devam etmeyecektir. Böylece İngiltere Ortadoğudaki kalesini kaybetmiş olacaktır. Diğer taraftan Ortadoks mezhebine bağlı olmanın haricinde Kıbrıs Rumlarıyla hiç bir yakınlığı bulunmayan Yunanistan adadan tamamen dışlanacaktır. Çünkü sözde Türk tehdidine karşı Rumları koruma bahanesiyle adada varlığını sürdüren ve adanın ilhakını hayal eden Yunanlıların bu hayalleri sona erecektir. Bütün bunlardan ortaya çıkan sonuçlar çok düşündürücüdür. Çünkü, siyasi arenada adada barış antlaşmasına yanaşmayan ve uzlaşmaz tavır takınan taraf Türklere gibi gösterilmekte; fakat diğer taraftan adaya barışın gelmemesi için büyük çaba sarfedilmekte ve bundan menfaat beklemektedirler.

Türklere adadan uzaklaştırabilmek için Rum ve Yunanlılar ortak hareket ederek büyük bir silahlanma gayreti içerisine girmişlerdir. Fakat bu durum yine onların aleyhine dönecektir. Yukarıda da belirtildiği gibi, ada Anadolu'nun bir parçası olup, Türkiye'ye iadesine engel olunamaz. Çünkü bu ilmin ve coğrafyanın

bir zaruretidir. Nitekim bugün Kuzey Kıbrıs'da bağımsız "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti" kurulmuştur. Tamamen Türk nüfusundan oluşan bu devlet bütün ilişkilerinde Türkiye ile et tırnak olmuştur. Dolayısıyla et tırnakdan ayrılmaz.

Kaynakça

- Alagöz, C.A., 1959, "Coğrafya Gözü İle Kıbrıs". Türk Coğr.Der.Yıl XIV-XV, Sa: 18-19'dan Ayrı Baskı, s. 1-15, Ankara.
- Alagöz C.A., 1971, "Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri": Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayın No: 36, Seri I, Sayı: A2, Ayıbasım, s. 13-39, Ankara.
- Darkot, B., İslâm Ansiklopedisi Kıbrıs Maddesi.
- Doğanay, H., 1991, Enerji Kaynakları, Atatürk Üniv. Yay. No: 707, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No: 18, Erzurum
- Doğanay, H., 1994, Türkiye Beşerî Coğrafyası, Gazi Büro Kitapevi, Ankara.
- Erinç, S., 1977, "Ege Denizaltı Kaynaklarından Yararlanma Konusundaki Siyasal Soruna Jeomorfolojik Yaklaşım" İstanbul Üniv. Coğr. Enst. Der. Sa: 22, s. 1-19, İstanbul.
- Göney, S., 1993, Siyasi Coğrafya Cilt II, İstanbul.
- Sevay H., 1995 "Batırılmayan Ada Kıbrıs" Kıbrıs Mektubu Dergisi Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını, Cilt : 8, Sa: 5, s. 15-19, Ankara.
- Tarkan, T., 1975 KIBRIS (Genel Çizgileriyle). Atatürk Üniv. Yay. No: 417, Edebiyat Fak. Yay.No: 77, Ders Kitapları Serisi No: 4, Ankara.
- Türkçe Sözlük, 1988, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurum. Türk Dil Kurumu Yay. No: 549, Ankara.